

CONFERÈNCIA SOBRE L'HOSPITAL DE SANT FELIU DE GUÍXOLS, setembre 2009

Agraïment general i a Sílvia i a Benet Julià; Puigvert: secretari tesi, director Quaderns
Revista Girona

POBRESA. Conjuntural, estructural, professional

Solucions: CAUSES PIES I HOSPITALS

CAUSES PIES: funcionament, classes: Dots, Pa, vestir, estudiants

Segle XIX i XX: socors mutus, cooperatives, caixes d'estalvis, sant Vicenç Paül, Olla
pública i Cuina econòmica, Auxilio Social, ONG: Càritas i Xarxa Solidària

HOSPITAL: *hospes* (foraster, hoste o viatger), *hospitalis*, que significa hospitalari, i el
mot *hospitium*, hospitalitat.

NAIXEMENT: per evitar tenir forasters a casa

MALALTS POBRES, EXPÒSITS, NÀUFRAGS, PEREGRINS: relíquies, any mil,
camí sant Jaume i Roma.

SANT FELIU 1305 testament de Blanca de Mordenyac fet l'any 1305 en el qual diu:
*“També llege a l'hospital de pobres de l'esmentat lloc de Sant Feliu, un llit, una
màrfega i una manta*

FINALS XVI: ajuntament-agustins: Sant Joan, no hi caben, canvi hospital

Propietat municipal, hospitaler, administrador

Ingressos: censals, censos, caritats, llegats, balls, comedians i rifes

Despeses: medicines, cirurgia, aliments, obres

SEGLE XVIII: llegats Tauler, Arxer, Perantoni: Obres: 4 cases en 1: 4 quartos a baix i
quatre a dalt; servia d'escola.

NARCÍS MARCILLACH finals XVIII-XIX

Congregació Puríssima Concepció: el ric ofereix diners, el pobre pot oferir temps per ajudar a l'hospital, cuidar malalts de nit

Advocació a la Verge de la Misericòrdia

Canvi de petites cambres a cambra única: sala homes i sala dones, total 14 llits

Eliminació balls i saraus: *"la primera mira dels nous administradors despues de entrar en possessio de son empleo, fou desterrar els animos dels pobres la aversio que sempre havian tingut al Hospital y excitar al mateix temps en los demás la aficio a aquella Santa Casa.*

Picabaralles continues amb l'ajuntament: Les disquisicions fetes per Marsillach en el seu dietari, serveixen, però, per analitzar la mentalitat i els greuges entre persones i autoritats, oferint una filosofia política municipal molt interessant: *" no ha de ser sensible a una persona que se interessia y treballa molt per dita Casa, que entrant un nou Ajuntament en que hi havia un individuo que tal vegada may o rara vegada haurá entrat a una de las cambras dels malalts, per hipo que tinga ab algun de sos administradors, o per alguna mira o interés propi, no li acomodian las disposiciones presas, después de ben meditadas, per los Administradors, resistesca y fasia oposicio a ellas; y los demás Regidores per no disgustarlo abonen son dictamen sens fer ninguna atenció als treballs y merits dels administradors? Tot això prove de un error sobre el qual camina lo ajuntament a los quals componen. Creuen que ells son tan dueños del Hospital quant son Regidores com ho son de la seva propia Casa. I en aixó van molt equivocats. Qui ha fundat i manté al Hospital es el Poble. Per conseguint, així com el Poble los ha elegit a ells per mirar per el bé comú y no per al particular de cada un, així també ha posat a la sua direcció lo govern del Hospital en el modo mes convenient per aquest y no per sas miras particulars".*

Cementiri

Reglaments: tasques hospitaler i metge

Obres sales convalsència 1845, Joan Font i Arxer, Antoni Vidal Calzada i germans Patxot paguen

LLEI I REGLAMENT 1849-1852: Centralització beneficència

la llei dividia els establiments benèfics en generals, provincials i municipals La tasca principal de les Juntes municipals era (art.13) "*organizar y fomentar todo género de socorros domiciliarios, y muy particularmente los socorros en especie*" i només l'assistència hospitalària si sobraven diners.

El 29 de juliol de 1853, la Junta de Beneficència va rebre una visita d'Inspecció que serveix per conèixer la situació de l'hospital quan ja s'anava aplicant el Reglament de 1852:

"El edificio contiene en el primer piso dos cuadras, una para hombres y otra para mujeres, pudiendo acomodarse en cada una de ellas siete enfermos. Entre las dos cuadras hay una espaciosa capilla y al detrás del edificio existen dos pequeños aposentos con dos camas cada uno que sirven de salas de convalecencia para ambos sexos. Las piezas de los bajos son del todo inservibles por su humedad. Las mejoras que permite el establecimiento son muchas pero es excusado enumerarlas por la carencia absoluta de medios para realizarlas. En el hospital se mantienen por término medio unos 140 enfermos que ocasionan unas 1.400 estancias".

1853 JUNTA D'AUXILIS: idea de Font i Arxer.. Imposició única i donar els rèdits. Deute Públic i accions

1855 LLEGAT SURÍS 20000 duros; 400 duros anuals a l'hospital ; 1893 compren finca

1858 Germanes Carmelites de la Caritat

SEGLE XX

1906: Asil Surís; deixen de pagar a l'hospital

1915 Sales tuberculosos (carrer del Mall) Emília Llagustera. Daniel Girona, parent i hereu de confiança d'Emília Llagostera. Per Girona, l'hospital de Sant Feliu l'any 1912, des del punt de vista arquitectònic, era horrorós: "*No sols per l'emplaçament del edifici*

dins la ciutat, voltat d'edificis particulars que quasi l'aufeguen, alguns sols separats per l'intermedi d'estrets carrers, adhuc per la disposició arquitectònica interior del mateix, mes semblant a les construccions de l'edat mitjana que no pas adaptat als actuals avenços de la sciencia i el criteri medical modern, me feu l'efecte de que'l smentat edicifi no sols no cumplia los fins sanitaris a que es destinat, adhuc constituia una menaç constant y podia adevinir un focus d'infecció pera la ciutat". Parlant amb la seva tia Emília aquesta decidí pal·liar la situació perquè se n'aprofitessin "els desvalguts, aquells qui freturen lo goriment de llurs mals, y un balsam consolador a llurs dolors, aquells qui la miseria obliga de cercar un xopluch, lo qual no poden trobar en llurs vivendes mancades de ço qui es mes necessari a la vida.

Que l'obra benèfica de la meva tia Emília Llagustera serveixi donchs d'exemple als poderosos y privilegiats de la fortuna a fi de que en nostra Catalunya y en special en aquesta Ciutat de Sant Feliu de Guíxols, tant castigada en les presents circumstancies, tinga nombrosos imitadors. Car la caritat es la mes sublim de les virtuts, es l'obra social qui acobla mes les voluntats, la qui lliga los cors per l'afecte, lo qui uneix tots los sers mes desinteressadament y la qui dona la veritable pau als pobles.

Que serveixi de consolació als humils, als desvalguts, als malalts qui coneguin qui hi ha animes caritatives qui pensen que 'ls bens de fortuna no son donats pera servir exclusivament als qui 'ls posseheixen; que reconeguen que hi han cors nobles qui senten fundament llur deure de repartir les riqueses entre llurs semblants necessitats.

Que 'els pobres l'acceptin aquesta obra, sens humiliació ni sens orgull; si no ab aquella serenor que dona la plena consciencia de la dignitat humana, y sentin amor y agrahiment envers aquells qui frueixen lo mes gran plaher quant fan lo bé donant pa als cossos y consolació a l'anima dels missèrrims i desvalguts". No hi ha dubte que aquest discurs es podia haver fet perfectament en el segle XVIII i tindria la mateixa vigència: la caritat com a virtut fonamental, la teoria de la comunicació

Tanmateix les millors fetes permeteren fer convenis i l'hospital atengué els associats de Mútues i Socors Mutus, quedant-se el 50% del que cobrava dels malalts diàriament. Era el primer acte de confiança de la població "no pobra" envers l'hospital guixolenc. La nova sala quirúrgica la podrien usar els metges, tant si operaven pacients de l'hospital com de fora, cobrant-se en aquest cas 50, 35 o 20 pessetes "segun la posicion social de la familia". Hi hauria habitacions de pagament a cinc pessetes diàries

l'any 1921, per rendibilitzar les instal·lacions hospitalàries, es signà un contracte amb la societat La Previsión Guixolense per tal que els seus associats s'operessin i fossin assistits a l'hospital. Continuava així la reconversió de l'Hospital de Pobres de Jesucrist en un hospital-clínica obert a tota la població, que oferia uns serveis mèdics i un material cada vegada més especialitzat. El metge, que si fins feia poc, guaria exclusivament amb els seus coneixements, sofrirà una positiva evolució mitjançant la qual necessitarà cada vegada més material, estris i aparells que no pot anar traginant de casa en casa i que, tot sovint, no pot comprar per tenir-los a la seva consulta. D'aquesta forma, el poble anirà reconvertint una casa de caritat bastant temuda per a tothom en una clínica, entesa com a institució on es realitzen activitats mèdiques i quirúrgiques. L'hospital serà cada cop més freqüentat per la població, no ja com a pobres, sinó com a usuaris.

Amb aquesta nova dimensió, l'hospital oferia tres classes d'estances: les gratuïtes, com sempre per a les famílies pobres, continuant la finalitat primera de la seva fundació; les de primera classe, per a aquelles famílies o malalts que tenien capacitat econòmica i que usaven l'hospital o bé perquè restaven sols o bé perquè en veien els avantatges sanitaris; i les de segona classe, que pagaven sis pessetes diàries, que eren aquelles famílies d'ingressos normals, "ni rics ni pobres", com en deien els mateixos administradors.

Els ingressos consistien, de mitjana, en l'aportació d'un 27% de l'Ajuntament, la Junta d'Auxilis un 20%, les almoines un 25% i la resta entre els lloguers i els llegats fixos. Entre les despeses, els salaris s'emportaven un 25%, els queviures, un 50% i entre metges i farmàcia, un 10%.

1929: Medalla d'Or Expo Universal Barcelona per a la seva organització, funcionament, millores i sistema de Memòries per informar ala ciutat (obra de Salvador Roca, administrador des del 1910. En donen quasi a tothom

REPÚBLICA

un guixolenc, Josep Irla, comissari delegat de la Generalitat a Girona qui promulgà, el gener de 1932, un decret que definia per si mateix aquest nou concepte de ajuda:

"Aquesta Comissaria ha tingut masses avinentesses de remarcar que alguns dels principals serveis dels quals té cura, ostenten encara una antiga denominació que no

respon a llur veritable caràcter i resulta més aviat humiliant per als qui, malauradament, han d'acollir-s'hi: són els serveis anomenats de Beneficència.

És indubtable que aquest mot-"Beneficència"- ja no expressa avui la vertadera finalitat de tals Serveis; inspirats, no en el concepte d'un favor o una almoïna que es fa al desvalgut, sinó en els deures d'humanitat, justícia, i de cooperació social que tenim envers aquells que, en llur dissort, es veuen obligats, per manca dels mitjans econòmics més indispensables, a sol·licitar l'ajut de les Corporacions públiques.

Es per això que el Comissari Delegat que subscriu, donant als mots la vertadera significació i importància que tenen, creu del seu deure decretar, com decreta, que d'ara endavant el nom genèric d'Establiments de Beneficència de la Comissaria Delegada de la Generalitat de Catalunya sigui substituït per la denominació " Establiments d'Assistència Social"

NOU REGLAMENT:

L'article quart era una declaració de principis morals i ètics característics d'una República que lluitava per separar Església i Estat: *"Dintre l'Hospital s'observarà el respecte més absolut als ideals de cadascú i a la llibertat de consciència i no es permetrà en les seves dependències (excepció feta d'aquelles d'usança particular), cap manifestació ni ostentació de res que tingui una significació o caràcter dogmàtic, religiós o polític. L'article 29, n'és la prova més palpable "El servei religiós sols s'administrarà als malalts que així ho demanin pel seu propi impuls i voluntat o ho tinguin ja designat per escrit autoritzat amb la seva pròpia firma; tal acte es realitzarà amb tota precaució i dissimuladament a fi que no se n'enterin els altres malalts; així mateix es procurarà per tots els mitjans que passi despercebut un cas de mort procurant que no es toquin campanes i no permetent lluminàries, cants ni cerimònies de cap classe en tot el frontis de l'Hospital*

Tota la filosofia d'aquesta nova junta es troba en *El Programa* de la Festa Major de l'any 1934: *"Antigament els hospitals eren els llocs on anaven a parar els malalts que tothom abandonava. Era per tant humiliant per les persones que es trobaven en tan dolorós cas. Per aquest motiu, sempre fou mirat l'hospital amb vertadera repugnància. El sentiment de tristor que s'apoderava del dissortat, en tal cas, era prou per escursar-li els dies de la seva vida, agreujant-se tot seguit. Anaven ,doncs, a morir-hi, no a curar-s'hi[...] Més tard, en les nacions de davantera, els hospitals varen anar canviant de manera d'èsser. Aquestes nacions, en llurs pressupostos, destinaren quantitats considerables per el sosteniment, desenvolupament i perfeccionament de llurs*

establiments benèfics. Així començaren a afluir als hospitals les classes mitjes i fins les adinerades.

A casa nostra ha passat lo mateix, si bé més tard i més lentament, per la manca de cultura i sobra d'aprensions a què haven estat sotmesos. Però, a mesura que el nostre intel·lecte ha anat millorant, també han anat perfeccionant-se i ampliant-se els nostres establiments benèfics. Adhuc ens havem hagut de valdre de canviar el nom d'hospital per el de QUINTA DE SALUT, CLINICA, SANATORI, etc per fer-los més assequibles. Encara avui, per dissort, es trobaria persona que es deixaria morir a casa seva, abans de traslladar-se a l'hospital per ésser atès i curat. Havem de procurar per tots els mitjans que això desapareixi del tot".

"S'ha d'arribar al punt que cap malalt hagi d'ésser curat a la seva pròpia casa; quan això esdevingui un fet, allavors mirarem l'hospital d'una altra manera. Ja no serà el lloc tenebrós, sinó el lloc on es va a cercar la salut, la vida".

FRANQUISME

Junta, president l'alcalde, pobresa general, venda propietats, donacions (Pascual de Zulueta toros en els 60 i Carme León en la dècada dels 70)

1957 FI JUNTA D'AUXILIS La mort de l'últim president i dipositari dels valors, el senyor Josep Manuel Vidal Largacha, precipità la dissolució. Cal llegir l'explicació que feren els pocs membres de la Junta que quedaven en la reunió que tingué lloc a Sant Feliu de Guíxols el 16 de setembre de 1957 per lliurar els valors: *"La juventud actual, nuestros hijos, ya no sienten por la tierra de sus abuelos más interés que por cualquier otra población veraniega, donde solo acuden de paso, sin el menor contacto con los naturales, ignorando sus necesidades sociales y donde se sienten forasteros y totalmente desvinculados. . Hay que tener en cuenta que la Junta de Auxilios es practicamente desconocida e ignorada salvo por contadísimo numero de personas y que su función es puramente admnistrativa"*. Lliuraren a l'hospital 420.000 pessetes en valors i Deute Amortitzable. Després de cent quatre anys d'existència, desapareixia el referent caritatiu i solidari més important que havia tingut la ciutat de Sant Feliu de Guíxols

1966 arriben germanes Germanes de Sant Josep; marxen carmelites manca vocacions

1967 Llevadora : parts a l'hospital

1969: 59 llits, més malalts de pagament que de beneficència. Estadísticament, acabava de desaparèixer "l'Hospital de Pobres de Jesucrist" fundat el segle XIV. Les innovacions mèdiques, l'allargament de l'esperança de vida, l'increment de les assegurances de jubilació, els canvis en la vida familiar, que comportaven un augment de la solitud dels ancians, havien capgirat les funcions de l'hospital, que s'anava convertint lentament en un geriàtric on cada vegada serien menys els indigents que no podien pagar ni una part de les estades. L'hospital es començava a veure com una alternativa, ni que fos temporal, per resoldre els problemes que plantejaven a les noves classes obreres i mitjanes els ancians familiars

1975-1988 controvèrsies ajuntament-juntes: hospital ha de ser municipal o ens autònom?

1988 l'Organisme Autònom Municipal *Hospital de Sant Feliu de Guíxols*, vigent actualment. S'acabaven així quinze anys d'indecisió, de dubtes, de si l'hospital era un ens propi o dependent de l'Ajuntament...

En els estatuts, es constituïa un organisme autònom municipal amb personalitat jurídica pública i patrimoni propi, però depenent de l'Ajuntament segons la normativa de la Llei Municipal de Règim Local.

L'article 4 detallava els objectius de l'hospital: l'atenció socio sanitària en els seus aspectes preventius, assistencials, rehabilitadors i de reinserció social, la potenciació de la medicina preventiva, l'epidemiologia, la docència i l'educació, La Junta Rectora, òrgan màxim de govern, estaria constituïda pel president, que seria l'alcalde de Sant Feliu o el regidor en qui delegués; el vicepresident seria el regidor de Sanitat i Serveis Socials; un vocal designat per cada grup municipal integrant de la corporació, un membre del Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Generalitat i quatre vocals designats pel Ple Municipal, a proposta del president, entre persones representatives per la seva tasca en interès de la ciutat. La corporació municipal tindria la tutela de l'Hospital

DÈCADA 1990 I 2000: ASIL. L'any 2004 nou centre Gent Gran: plaça amb papereres

SÍNTEESI I REFLEXIONS

- a) L'hospital ha estat sempre un element de lluita, primer entre Ajuntament-monestir, després entre faccions i després entre partits polítics. L'hospital ha estat un dels centres de poder del municipi
- b) Amb l'hospital veiem el pas de Caritat (salvar-se a un mateix a través dels altres) a la beneficència (salvar a la societat dels marginals) i a la solidaritat (salvar a l'altre)
- c) L'hospital ha evolucionat segons els interessos de l'elit ciutadana, no dels marginats: fins el segle XIX era un hospital de malalts pobres, persones solitàries sense ningú que en tingués cura; amb l'aparició de la tecnologia mèdica, el poble usará l'hospital com a clínica primer i com a lloc de convalsència més endavant.
- d) Amb l'aparició del turisme, la seva dedicació i l'augment de l'esperança de vida, l'hospital es convertirà en un asil.

HOSPITAL, CLÍNICA, CONVALESCÈNCIA, ASIL. MIL ANYS D'HISTÒRIA